

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 22.01. 2014 r.

PG VII G 025-417/13

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej Senatu

Stanisław Jacek Przewodniczący

W nawiązaniu do pisma z dnia 18 grudnia 2013 r., nr BPS/KU-034/532/8/13, dotyczącego *projektu ustawy o zmianie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk senacki nr 532)*, przekazanego Prokuratorowi Generalnemu do wyrażenia opinii na podstawie art. 79a ust. 1 *uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. - Regulamin Senatu* (M.P. z 2010 r. Nr 39, poz. 542, z późn. zm.), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Rozwiązania objęte przekazanym projektem nowelizacji *ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1247) odnoszą się do dwóch zagadnień, ocenianych przez projektodawców w uzasadnieniu projektu jako „*braki funkcjonalne powyższej nowelizacji, których usunięcie w trakcie procesu legislacyjnego nie było możliwe ze względów formalnych*”.

Pierwsze z nich dotyczy braku wśród znowelizowanych przepisów, kompleksowo modyfikujących procedurę karną w celu zasadniczego pogłębienia kontradycyjności jurysdykcyjnego etapu procesu karnego, unormowania gwarantującego stronie możliwość wystąpienia do sądu z wnioskiem

o zwrócenie się przez sąd do właściwego podmiotu o udostępnienie dowodu, którego uzyskanie przez stronę napotyka znaczne trudności.

Realizacji tego celu ma służyć projektowany art. 168b Kodeksu postępowania karnego, którego kształt przesądza równocześnie o tym, iż w wypadku zaistnienia określonej w jego treści przesłanki i złożenia przez stronę wspomnianego wniosku sąd będzie zobowiązany zwrócić się do dysponenta przedmiotu, dokumentu lub informacji, mających stanowić dowód w sprawie, o ich wydanie lub udzielenie.

Dla oceny funkcjonalności proponowanego rozwiązania niezbędne jest dostrzeżenie faktu, iż przewidziana przez art. 167 § 1 k.p.k. w znowelizowanym powołaną *ustawą z dnia 27 września 2013 r.* brzmieniu możliwość dopuszczenia i przeprowadzenia przez sąd dowodu z urzędu potencjalnie mogłaby znajdować zastosowanie również do przypadków, w których przeprowadzenie dowodu przez stronę nie będzie możliwe albo będzie istotnie utrudnione z powodu braku dostępności dla niej dowodu, znajdującego się w dyspozycji innego podmiotu.

Bez wątplenia jednak wprowadzenie proponowanego przepisu jako rozwiązania dedykowanego dla tej szczególnej sytuacji, i przesądzającego o konieczności podjęcia przez sąd działań zmierzających do uzyskania dowodu, w wypadku zaistnienia określonej w projektowanym przepisie przesłanki, jest celowe. Służy ono zagwarantowaniu realnego wymiaru przewidzianej przez znowelizowany art. 167 § 1 k.p.k. zasady powierzenia stronom procesu dyspozycyjności w zakresie przeprowadzania dowodów, a tym samym zagwarantowaniu zasady „równości broni” stron postępowania, poprzez wyeliminowanie potencjalnej faktycznej bariery ograniczającej możliwość udowodnienia przez stronę okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy w płaszczyźnie merytorycznej.

W wypadku projektowanego art. 168b k.p.k. wątpliwości wzbudza jednak sposób sformułowania przesłanki warunkującej możliwość wystąpienia przez stronę do sądu o podjęcie działań prowadzących do uzyskania dowodu. Jak bowiem można przypuszczać, potrzeba taka występować będzie nie tylko wówczas, gdy uzyskanie przez stronę dowodu napotykać będzie „znaczne trudności”, co należy odczytywać jako sytuację, gdy jest to możliwe, choć połączone z nadmiernymi nakładami albo

nazbyt czasochłonne, ale również w sytuacjach, w których samodzielne uzyskanie przez stronę określonego dowodu będzie po prostu niemożliwe.

Przykładami takich sytuacji może być potrzeba uzyskania informacji chronionej tajemnicą bankową, wymagających wystąpienia do banku o udzielenie takiej informacji w trybie art. 105 *ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe* (Dz. U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.) lub informacji pozostającej w dyspozycji organów władzy publicznej albo organów samorządów gospodarczych lub zawodowych, w wypadku której skierowany przez indywidualną osobę wniosek o jej udostępnienie spotkał się z odmową wspartą argumentem, iż informacja ta nie mieści się w zakresie pojęcia „informacji publicznej” w rozumieniu *ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej* (Dz. U z 2001 r. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.).

Z tych przyczyn w projektowanym przepisie przesłanka wystąpienia z wnioskiem, o którym w nim mowa, powinna zostać określona sformułowaniem „*gdy uzyskanie przez stronę dowodu napotyka znaczne trudności albo nie jest możliwe*”, co jednoznacznie odzwierciedlając obie potencjalne sytuacje wykluczy potrzebę posługiwania się wykładnią rozszerzającą opartą na wnioskowaniu *a minori ad maius*, która musiałaby znajdować zastosowanie w niektórych przypadkach w razie uchwalenia przepisu w brzmieniu objętym przedstawionym do zaopiniowania projektem.

Drugie rozwiązanie sprowadza się do uzupełnienia treści przepisu art. 424 § 3 k.p.k., dodanego do tego artykułu powołaną *ustawą z dnia 27 września 2013 r.*, który przewiduje możliwość ograniczenia przez sąd uzasadnienia wyroku wydanego w trybie art. 343, art. 343a lub art. 387 k.p.k. do wyjaśnienia podstawy prawnej tego wyroku oraz wymiaru kary. Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem możliwość takiego ograniczenia zakresu uzasadnienia dotyczyć miałyby również wypadku złożenia wniosku „*o uzasadnienie wyroku wyłącznie co do wymiaru kary lub środka karnego*”.

Idea wprowadzenia rozwiązania ograniczającego w płaszczyźnie przedmiotowej zakres obowiązku sądu dotyczącego sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku zasługuje na poparcie. Podkreślić należy fakt, iż ograniczenie tego obowiązku

w płaszczyźnie podmiotowej funkcjonuje na gruncie procedury karnej w sposób niewzbudzający zastrzeżeń już od dnia 1 lipca 2003 r., w oparciu o przepis art. 423 § 1a k.p.k., dodany *ustawą z dnia 10 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych* (Dz. U. Nr 17, poz. 155).

Zawężenie obowiązku odnoszącego się do wymaganego zakresu pisemnego uzasadnienia wyroku z uwagi na określone stanowisko strony lub ewentualnie innego podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia stanowi rozwiązanie racjonalnie dopełniające zasadę skargowości, uzależniającą – co do zasady – zakres podejmowanych przez organ procesowy czynności od stanowiska stron związanego z realizacją ich interesu procesowego.

Równocześnie ograniczając wymagany zakres pisemnego uzasadnienia wyroku w sprawach, w których ograniczenie takie na podstawie projektowanego przepisu będzie możliwe, rozwiązanie to prowadzi będzie zarówno do przyspieszenia postępowania na etapie międzyinstancyjnym, jak i potencjalnego podwyższenia jakości uzasadnień w części ograniczonej do wyrażonego we wniosku strony zakresie, z uwagi na możliwość poświęcenia w takiej sytuacji, przez sporządzającego uzasadnienie sędziego, większej ilości czasu na wyjaśnienie prawnej podstawy wyroku oraz zawartych w nim rozstrzygnięć merytorycznych, a więc na zagadnienia ogniskujące w takich wypadkach uwagę wnioskodawcy.

Niezależnie od powyższej oceny o charakterze ogólnym zasygnalizowania wymaga fakt, iż proponowany sposób legislacyjnego urzeczywistnienia przyświecającego projektodawcom zamierzenia nasuwa wątpliwości.

Pierwsza z nich dotyczy posłużenia się przez projektodawców sformułowaniem rozróżniającym pojęcie „wymiar kary” od pojęcia „wymiar środka karnego”. Prowadzi to do zaistnienia niespójności ze sformułowaniem zastosowanym w treści tego przepisu *in fine*, który przyznaje sądowi możliwość ograniczenia zakresu wyroku do „*wyjaśnienia podstawy prawnej tego wyroku oraz wymiaru kary*”, nie wspominając o „wymiarze środka karnego”. W pełni uzasadniony jest przy tym pogląd, iż pojęcie

„wymiar kary”, jakim ustawodawca posłużył się w treści znajdującego się w okresie *vacatio legis* przepisu, ma charakter zgeneralizowany i obejmuje całość rozstrzygnięcia w przedmiocie materialnoprawnych penalnych skutków przypisanego bezprawia, nie odnosi się natomiast wyłącznie do orzeczenia o karach, w rozumieniu jakie temu pojęciu nadaje Rozdział IV Kodeksu karnego, określający katalog kar orzekanych za przestępstwa.

Pojęcie „wymiar kary”, występujące we wprowadzonym *ustawą z dnia 27 września 2013 r.* przepisie art. 424 § 3 k.p.k., powinno być rozumiane jako nawiązujące do treści art. 447 k.p.k. w znowelizowanym brzmieniu, który rozróżniając apelację „co do winy” oraz „co do kary” wskazuje w § 2, podobnie jak w dotychczasowym brzmieniu tego przepisu, iż apelację co do kary uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych.

Tym samym uzasadniony jest pogląd, iż pojęcia występujące w projektowanym przepisie, występujące na jego wstępie – w części określającej treść wniosku oraz w części końcowej – dotyczącej możliwości ograniczenia uzasadnienia wyroku, powinny być tożsame, gdyż rozbieżność w tym zakresie może prowadzić do zaistnienia wątpliwości w trakcie przyszłego stosowania tego unormowania.

Wątpliwości te w szczególności mogą sprowadzać się do pytania, czy złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku wyłącznie co do wymiaru środka karnego pociągając będzie za sobą możliwość aż tak daleko idącego ograniczenia przez sąd zakresu uzasadnienia wyroku, czy też będzie skutkować koniecznością uzasadnienia wyroku co najmniej w zakresie odnoszącym się – oprócz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku – do całości rozstrzygnięcia o karze.

Literalna wykładnia projektowanego przepisu skłania ku drugiej możliwości, jednak nietrudno wyobrazić sobie możliwość wysunięcia argumentacji prowadzącej do odmiennego wniosku, a odwołującej się do założenia racjonalności ustawodawcy, zgodnie z którą dokonane w treści projektowanego przepisu *in principio* rozróżnienie wniosku odnoszącego się wyłącznie do wymiaru kary oraz wniosku dotyczącego wyłącznie wymiaru środka karnego musi wywierać wpływ na wykładnię końcowej części przepisu, określającej przyznane sądowi uprawnienie do ograniczenia zakresu

uzasadnienia wyroku. Zgodnie z tą argumentacją, skoro ustawodawca rozróżnił dwa możliwe zakresy wniosku, uczynił to w celu adekwatnego do ich treści wyznaczenia przysługującego sądowi uprawnienia do ograniczenia uzasadnienia wyroku, które powinno odpowiadać treści zgłoszonego wniosku.

Powyżej przedstawione wątpliwości powodują, iż przedstawiona formuła projektowanego art. 424 § 3 k.p.k. nie pozwala jednoznacznie odczytać zamierzeń, jakie przyświecały w tym zakresie projektodawcom. Jeżeli bowiem objęte nimi byłoby wyznaczenie granic dopuszczalnego ograniczenia zakresu uzasadnienia wyroku treścią zgłoszonego wniosku, a więc doprowadzenie do sytuacji, w której wniosek o uzasadnienie wyroku wyłącznie co do wymiaru środka karnego pociągałby za sobą konieczność sporządzenia uzasadnienia wyłącznie w tym zakresie, dla osiągnięcia tego celu niezbędne byłoby unormowanie sytuacji odnoszących się do wniosków o ograniczonej treści oraz do wyroków wydawanych w tzw. trybach konsensualnych, w dwóch odrębnych jednostkach redakcyjnych, które w sposób odmienny, lecz jednoznaczny, wskazywałyby dopuszczalne w takich sytuacjach zakresy ograniczeń uzasadnienia wyroku.

Bardziej funkcjonalne rozwiązanie stanowiłoby posłużenie się w projektowanym przepisie pojęciem „rozstrzygnięcie o karze”, zamiast pojęciem „wymiar kary”. Prowadziłoby to do podnoszącej spójność kodeksowych regulacji zgodności tych określeń z określeniami występującymi w art. 447 k.p.k. (zarówno w dotychczasowym, jak i znowelizowanym *ustawą z dnia 27 września 2013 r.* brzmieniu), formułującym ustawowe domniemania odnoszące się do zakresu zaskarżenia wyroku.

Posłużenie się pojęciem „rozstrzygnięcie o karze” miałyby również ten korzystny skutek, iż obejmowałyby nie mieszczące się w formule proponowanego w projekcie przepisu wyroki zapadłe w sprawach, w których sąd zastosował instytucję odstąpienia od wymierzenia kary. Instytucja ta, stanowiąc postać szczególnego rozstrzygnięcia w przedmiocie penalnych skutków przypisanego sprawcy przestępstwa, mieści się w pojęciu „rozstrzygnięcia o karze”, natomiast bez wątpienia do wypadków

jej zastosowania nie można odnosić pojęcia „wymiar kary”, skoro odstępianie od wymierzenia kary stanowi rezygnację z ukarania sprawcy przestępstwa.

Dostrzeżenia wymaga fakt, iż choć proponowane w przedstawionym projekcie rozwiązanie stanowi krok w kierunku racjonalnego, dopełniającego zasadę skargowości, dostosowania zakresu aktywności sądu dotyczącego obowiązku pisemnego uzasadnienia wyroku do sygnalizowanego przez stronę zakresu ewentualnego zaskarżenia wyroku, to jednak nie realizuje ono tego założenia w sposób w pełni konsekwentny. Celowe bowiem wydaje się wprowadzenie możliwości, nieprzewidzianej w projektowanym przepisie, zgłoszenia wniosku odnoszącego się wyłącznie do rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa cywilnego oraz ograniczenia w takim wypadku zakresu uzasadnienia wyroku wyłącznie do tego zagadnienia. Przedstawiona formuła przepisu skutkuje tym, iż wnioskodawca zainteresowany ewentualnym zaskarżeniem wyroku wyłącznie w odniesieniu do rozstrzygnięcia o powództwie cywilnym zmuszony będzie składać zwykły, nieograniczony zakresowo wniosek, zmuszając tym samym sąd do sporządzenia uzasadnienia wyroku w pełnym zakresie.

Złożenie przez niego wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku wyłącznie co do wymiaru kary będzie bowiem rodzić ryzyko nieobjęcia treścią uzasadnienia wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa cywilnego, które będąc rozstrzygnięciem o charakterze merytorycznym nie ma charakteru decyzji w przedmiocie skutków penalnych przestępstwa, a tym samym nie mieści się w pojęciu „wymiar kary”.

Posłużenie się w projektowanym przepisie nazbyt wąskim znaczeniowo pojęciem „wymiar kary” rodzi przy tym zagrożenie nazbyt daleko idącego ograniczenia uzasadnienia wyroku w niektórych sytuacjach, uniemożliwiającego podmiotowi składającemu wniosek o ograniczonym zakresie albo składającemu wniosek o uzasadnienie wyroku wydanego w trybie konsensualnym, uzyskanie wyjaśnienia motywów leżących u podstaw zawartego w wyroku, a wzbudzającego jego zainteresowanie, rozstrzygnięcia.

Przykładem może być przypadek, w którym wnioskodawca składając wniosek o uzasadnienie wyroku wydanego w trybie konsensualnym zainteresowany jest w rzeczywistości wyłącznie zakwestionowaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu. Decyzja w tym przedmiocie bez wątpienia nie mieści się w zakresie pojęcia „wymiar kary”, stanowiąc „inne rozstrzygnięcie zawarte w wyroku”, w rozumieniu art. 424 § 2 k.p.k. Równocześnie jednak sąd, który może nie być świadomy tego, iż rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu budzi jakiegokolwiek wątpliwości, nie ma obowiązku w takim wypadku sporządzać uzasadnienia w zakresie tego rozstrzygnięcia, gdyż ma obowiązek wyłącznie wyjaśnić prawną podstawę wyroku oraz wymiar kary.

W toku dalszych prac legislacyjnych celowe jest dokonanie modyfikacji przedstawionego rozwiązania dotyczącego możliwości ograniczenia zakresu sporządzanego przez sąd uzasadnienia wyroku wydanego w trybie konsensualnym oraz w sytuacji zgłoszenia wniosku o ograniczonym zakresie, opartej na rozważeniu powyżej przedstawionych uwag.

Z miłym

Andrzej Seremet